

Hoe een groots plan langzaam werd uitgekleed

Oud-bankier Jeroen Kremers zag zijn voorstel voor oprichting van een nationale investeringsbank het niet halen

Alexander Weissink en Ilse Zeemeijer
Den Haag

Ze waren zich wezenloos geschrokken, vorig jaar zomer. Op klaarlichte dag kregen de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) en de Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO) plotseling de boodschap dat ze moesten meewerken aan hun eigen liquidatie. Voor het nationaal belang dienden ze op te gaan in een nieuwe nationale investeringsinstelling.

Razend enthousiast waren minister van Financiën Jeroen Dijsselbloem en minister Henk Kamp van Economische Zaken, toen ze het voorstel op 30 juni in ontvangst namen. Op hun beider verzoek had oud-bankier Jeroen Kremers uitgezocht hoe een echt nationale investeringsbank kon worden opgetuigd. Om grote projecten in Nederland van de grond te trekken voor de energietransitie en de digitalisering: langjarige investeringen die zich niet snel genoeg terugverdienen om via de kapitaalmarkt financiering te krijgen.

Met het samenvoegen van de BNG, NWB en FMO zou in een klap een balansstotaal van ruim € 250 mrd ontstaan en € 3,2 mrd aan onbenut kapitaal vrijgespeeld worden. Aan de versnippering van bestaande financieringsregelingen en loketten werd een eind gemaakt, aldus Kremers, die het voorstel samen met adviesbureau Oliver Wyman en advocatenkantoor De Brauw Blackstone Westbroek schreef.

Kremers, voormalig topambtenaar bij Financiën, RBS-bankier en IMF-bewindvoerder, liet er geen misverstand over bestaan. Groot denken en doorpakken, was zijn boodschap. Hij kon het weten. In 2015 had hij aan de wieg gestaan van het Nederlands Investeringsagentschap (NIA) onder meer om Brusselse investeringsgelden binnen te harken. Bij gebrek aan eigen geld en daadkracht van de regering was dat op een mislukking uitgedraaid.

'Er is zeker winst te halen bij het opschonen van het aantal instituten en financieringsregelingen voor het bedrijfsleven en grote publieke projecten', verklaarde Dijsselbloem na afloop van Kremers' presentatie. Dat kan door ze 'in elkaar te schuiven', meende de PvdA-be-

Alle kritiek had de ambtenaren doen terugdeinzen. En de politieke steun bleek onvoldoende

windsman. 'We kunnen hiermee aan de slag om een doorbraak te bereiken.'

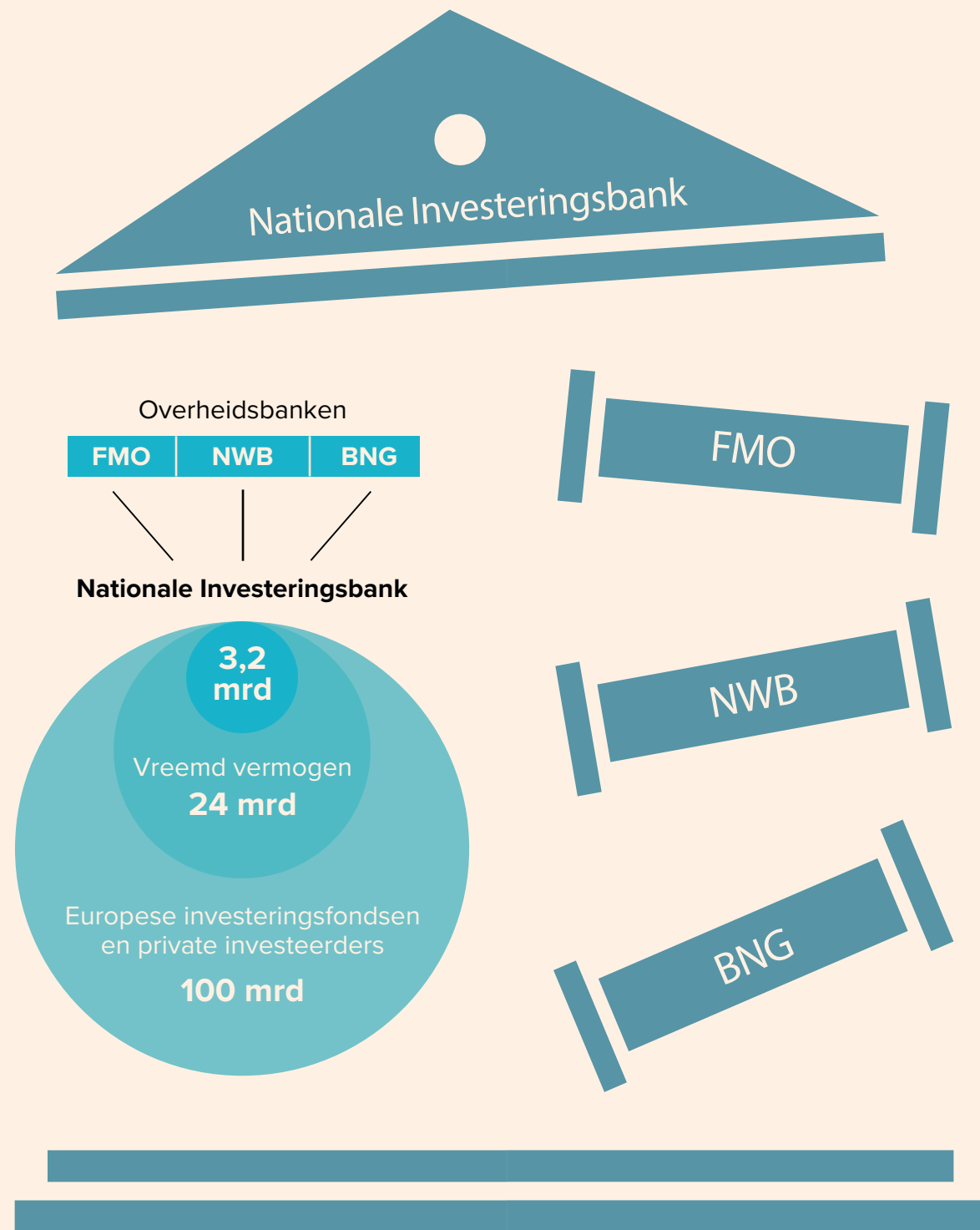
Ook VVD-minister Kamp toonde zich hoopvol. Nog deze kabinetsperiode moest de eerste stap gezet worden. Of de betrokken instellingen en hun aandeelhouders ook zo uitkeken naar de beoogde samenvoeging? 'We gaan dat met ze bespreken.'

Wat meehielp was dat de bedrijfslevenlobby van VNO-NCW twee weken daarvoor met een soortgelijk plan was gekomen: Next Level Investment Fund. Niet zo gedetailleerd, maar wel net zo grootschalig. Tot maar liefst € 100 mrd moest het fonds vanaf 2017 in acht jaar zijn aangegroeid.

Het gesprek met BNG, NWB en FMO liep echter anders dan Kremers en de

bewindslieden zich hadden voorgesteld. Publiekelijk toonden de NWB en FMO zich nog begripvol, maar bij de BNG gingen de hakken in het zand. Eerdere pogingen om BNG en NWB te fuseren, in de jaren negentig al, wisten zij vakkundig te blokkeren. Dat moest nu opnieuw gebeuren.

Stukje bij beetje werd het onzalige plan van Kremers uitgekleed. De ambtelijke werkgroep was nog niet aan de slag of het ontving in september een vernietigende position paper van BNG. Een nieuwe bank is 'niet nodig', stelde directeur Carel van Eykelenburg. Kremers stelde de financiële voordelen van een fusie veel te rooskleurig voor. En beseft iedereen wel dat BNG een 'zeer belangrijke speler' was voor de financiering van

ziekenhuizen, gemeenten en woningbouwcorporaties?

Al snel sprong ook de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in de bres voor BNG. Begin dit jaar krom financieel specialist Jan van der Lei in de pen om te waarschuwen voor het naderend onheil. Kremers toverde volgens hem geld 'uit de hoge hoed' en joeg de gemeente op kosten. De Haagse ambtenaren moesten snel tot 'inkeer' komen. 'Een nieuwe financieringsinstelling is prima, maar zonder BNG.'

De NWB ging publiekelijk niet zo fel tekeer, maar maakte zich wel zorgen. Het publieke investeringsniveau in Nederland was inderdaad te laag, vond Menno Snel, die in september als directeur was aangetreden. Maar een grandioos 'teken-tafelplan' was niet de oplossing.

'Het bouwen van een dergelijke kathedraal is veel te complex en tijdrovend, zeker als je wilt dat de nieuwe instelling snel van start kan gaan', waarschuwde Snel bij zijn uitstekende contacten bij zowel Financiën als EZ. De gedachte dat je sowieso goede worst kreeg als je de drie instellingen 'in een gehaktmolen stopte' klopte niet.

Ook Snel vreesde de benadeling van klanten. BNG en NWB zijn de belangrijkste financiers van woningbouwcorporaties en zijn dus elkaars concurrent. Een fusie zou een 'monopolistische situatie' creëren, aldus Snel. 'Bij gebrek aan onderlinge concurrentie gaan de rentetarieven omhoog.'

Dat was gek, want de woningbouwcorporaties hadden aan Kremers juist laten weten dat zij zijn plan wel zagen zitten. Aedes 'staat positief tegenover het voorstel', schreef Kremers op zijn website. Desgevraagd blijken ze hun mening te hebben aangepast. 'Met BNG en NWB hebben woningcorporaties meerdere opties voor financiering', zo klinkt het nu.

Kremers gaf zich nog niet gewonnen. De VNG trok volgens hem 'onjuiste conclusies' en zette gemeenten 'op het verkeerde been', zo schreef hij in een reactie. Maar het pleit bleek al beslecht. Alle kritiek had de ambtenaren doen terugdeinzen. En de politieke steun voor een ongewisse sprong voorwaarts bleek onvoldoende. Het grootse plan was uitgekleed.

Nederlands Investerings Agentschap

De nationale investeringsbank die Jeroen Kremers voor ogen heeft, is het vervolg op het Nederlands Investerings Agentschap (NIA), dat Kremers in 2015 op verzoek van het ministerie van Economische Zaken en Financiën heeft opgezet.

Deze organisatie draagt investeringsprojecten voor bij het zogeheten Europese Juncker-fonds, de Brusselse pot met ruim € 300 mrd voor

investeringen in structurele economische groei.

Maar het NIA is een tandeloze tijger, blijkt uit de laatste brief van EZ-minister Henk Kamp aan de Tweede Kamer. Het agentschap kan partijen bij elkaar brengen, maar beschikt niet over risicodragend kapitaal om te participeren en kan ook geen garanties of borgstellingen verstrekken. 'Dit staat de snelle realisatie van investeringsprojecten en private

financiering in de weg', stelde Kamp in oktober 2016.

Een eerdere inventarisatie heeft een lijst met zeventig potentiële investeringsprojecten van € 50 mln tot € 100 mln opgeleverd. Aan de realisatie van deze projecten wordt nog steeds gewerkt, zo blijkt uit navraag bij EZ. 'De verwachting is dat binnen twee jaar mogelijk de helft hiervan door de markt gefinancierd kan worden', aldus een woordvoerder.